

อุปาสกปฏิบัติ

พระราชสุทธินิยามมงคล

D076

คฤหัสถ์ชนผู้มีความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย เพราะได้ฟังธรรมเทศนา แต่ที่เฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคเจ้า หรือเพราะได้ฟังแต่พุทธสาวกและพุทธศาสนิกบัณฑิตอื่นๆ แล้วซึ่งพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก **ชายชื่อว่า อุปาสก หญิงชื่อว่า อุปาสิกา แปลว่า ผู้เข้านั่งใกล้ซึ่งพระรัตนตรัยด้วยใจของตน**

ในอรรถกถา แสดงอาการถึงสรณะ ๔ อย่างคือ ความมอบให้ซึ่งตน ๑ ความเป็นผู้มีรัตนตรัยนั้นเป็นที่ไปเบื้องหน้า ๑ เข้าไปถึงซึ่งความเป็นศิษย์ ๑ ความนอบน้อม ๑ ความสละซึ่งตนต่อพระรัตนตรัยมีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ด้วยคำอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ามอบให้ซึ่งตนแก่พระพุทธเจ้า แก่พระธรรม แก่พระสงฆ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ซึ่งว่าความมอบให้ซึ่งตน ความเป็นผู้มีรัตนตรัยนั้นเป็นที่ไปในเบื้องหน้า ด้วยคำอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายทรงไว้ว่า ข้าพเจ้ามีพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่ไปเบื้องหน้าตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ซึ่งว่าความเป็นผู้มีรัตนตรัยนั้นเป็นที่ไปในเบื้องหน้า เข้าไปถึงซึ่งความเป็นศิษย์ด้วยคำอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงทรงไว้ซึ่งข้าพเจ้าว่าเป็นอันเตวาลิกของพระพุทธเจ้า ของพระธรรม ของพระสงฆ์ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ซึ่งว่าเข้าไปถึงซึ่งความเป็นศิษย์ ความกระทำซึ่งความตกต่ำเป็นอย่างยิ่งในพระรัตนตรัยมีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ฟังคำอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลายจงทรงไว้ซึ่งข้าพเจ้าว่าทำอยู่ซึ่งการกราบไหว้ การลูกรับอัชฌีกรรมและสามีจิกรรมแก้วตฤททั้งสามมีพระพุทธเจ้า เป็นต้น ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ซึ่งว่าความนอบน้อม สรณะที่บุคคลกระทำ ๔ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่งคือเอาแล้วชื่อว่าถ้าเอาแล้วดี

วิธีถึงสรณะที่กล่าวมานี้ก็เป็นสักว่าเครื่องแสดงความเลื่อมใสให้ผู้อื่นรู้ อากาณแห่งผู้ที่เลื่อมใสแล้วเท่านั้น เพราะว่าถ้าใจเลื่อมใสถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งใน

ความปฏิบัติออกจากทุกข์จริงแล้ว แม้ถึงว่าจะไม่กล่าววาจาประกาศตนให้ผู้อื่นทราบ ก็คงเป็นอันถึงสรณะอยู่นั่นเอง ความถึงสรณะนี้ มิใช่จะสำเร็จตัวสักว่าวาจา ย่อมสำเร็จด้วยใจเหตุนี้บุคคลที่ไม่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยไม่ปฏิบัติตามพระโอวาทคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จะเป็นอุบาทสกอุบาทสิกาไม่ได้เลย ความถึงสรณะนี้จะแตกจะทำลายก็เพราะนับถือสิ่งอื่นว่าประเสริฐกว่าพระรัตนตรัยและจะสมบูรณ์ก็ด้วยเห็นว่าพระรัตนตรัยประเสริฐกว่าสิ่งอื่น เหตุนั้นในอรรถกถาจึงกล่าววว่า พระญาติของพระผู้มีพระภาคเจ้าถวายบังคมพระองค์ด้วยคิดว่าเป็นญาติของตนก็ดี ผู้ใดผู้หนึ่งไหว้พระองค์เพราะความกลัวว่าพระองค์มีอำนาจใหญ่เป็นที่บูชาของพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อตนไม่ไหว้ก็จะพียงนำความฉิบหายให้ก็ได้ ผู้ใดผู้หนึ่งระลึกถึงศิลปศาสตร์อันตนเคยเรียนแล้วในสำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อครั้งพระองค์ยังเป็นพระโอรสหรือได้ฟังคำสั่งสอนในกาลเมื่อพระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว เป็นต้น ว่าในบัณฑิตผู้อยู่ครองเรือนแบ่งโกศให้เป็น ๔ ส่วน บริโภค ๑ ส่วน ประกอบการงาน ๒ ส่วน เก็บส่วนที่ ๔ ไว้เพื่อจะได้มีไว้ใช้ในเวลาอันตราย และไหว้พระองค์ด้วยคิดว่าเป็นอาจารย์ก็ดี ไม่เป็นอันถึงสรณะ ผู้ใดไหว้พระองค์ด้วยคิดว่าพระองค์เป็นผู้ควรซึ่งทักษิณาอันเลิศในโลก ผู้นั้นแลฯ ชื่อว่าเป็นอันถึงสรณะ

เมื่ออุบาทสกอุบาทสิกา มีสรณะอันถือเอาแล้วอย่างนี้ ว่าญาติของตนแม้บวชในตติยยะปริพาชก ด้วยคิดว่าเป็นญาติของตนสรณคมนนี้ไม่แตก ไม่ต้องกล่าวถึงผู้ไหว้ญาติที่ไม่ได้บวช ถึงไหว้พระเจ้าแผ่นดินด้วยความกลัวก็เหมือนอย่างนั้น สรณคมนไม่แตก เพราะว่าพระเจ้าแผ่นดินนั้นเป็นผู้อันชาวแคว้นแคว้นบูชาแล้ว เมื่อใครไม่ไหว้ก็พียงทำความพินาศให้ ถึงไหว้ตติยยะผู้ให้ศึกษาศิลปศาสตร์ อันใดอันหนึ่งด้วยคิดว่าเป็นอาจารย์ของตนอย่างนั้นสรณคมนนี้ไม่แตก

อาศัยความในอรรถกถา กล่าวอย่างนี้ห้ามความเห็นของคนบางพวกที่ถือว่าไหว้พระเจ้าแผ่นดินและญาติที่เป็นคฤหัสถ์ไม่ได้ ถ้าไหว้ดั่งนั้นสรณคมนแตกความเห็นของคนจำพวกนั้นอนุมาณดูจะเห็นว่าเป็นเพราะได้เห็นภิกษุสามเณรไม่ไหว

คฤหัสถ์ตามพุทธบัญญัติห้าม ก็ถือมั่นไปอย่างนั้น การไหว้พระเจ้าแผ่นดินผู้ปกครอง ประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุขสำราญปราศจากอันตรายไม่มีโทษแก่คฤหัสถ์ ผู้ถึงสรณะ ข้อนี้มีปรากฏในอรรถกถาว่า ฉตฺตปาณิอุปาสก ผู้เป็นพระอนาคามี เมื่อมาอยู่ที่เฝ้า ได้ถวายบังคม พระเจ้าปัสเสนทิโกศลดังนี้ ต่อเมื่อใดไหว้ด้วยความนับถือ ประเสริฐ กว่าพระรัตนตรัยสรณคมนั้นจึงเป็นอันแตก ผู้ที่ไหว้รูปเคารพในศาสนาอื่นมีไม้กางเขน เป็นต้น ด้วยนับถือว่าเป็นที่ระลึกที่พึ่งของตน สรณคมนั้นแตกแท้

ชายหญิงผู้ปฏิญาณตนว่าเป็น อุบาสกอุบาสิกา ตั้งอยู่ในสรณะแล้ว ต้อง สังวรในศีล ๕ ประการเป็นนิจเสมอไปไม่มีวันเว้น ศีล ๕ ประการนั้นคือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากการลักทรัพย์ ๑ เว้นจากประพฤตินิन्दในกาม ๑ เว้นจากกล่าวเท็จ ๑ เว้นจากดื่มน้ำเมาคือสุราเมรัย ๑ ความเว้นจากเวร ๕ ประการนี้เรียกว่านิจศีล เพราะเป็นศีลอุบาสกอุบาสิกา จะพึงรักษาเป็นนิจไม่มีเวลาว่าง ยังมีศีลอีก ๘ ประการคือ เว้นจากฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากลักทรัพย์ ๑ เว้นจากการไม่พรหมจรรย์ ๑ เว้นจากกล่าวเท็จ ๑ เว้นจากดื่มสุราเมรัย ๑ เว้นจากกินอาหารในเวลาวิกาล ๑ คือ ตั้งแต่อาทิตย์เที่ยงแล้วไปจนถึงอรุณขึ้นมาใหม่ ๑ เว้นจากฟ้อนรำขับร้องและเครื่อง ประโคมด้วยตนเอง และดูการเล่นเช่นนั้น และตกแต่งประดับกายด้วยดอกไม้ของ หอม เครื่องย้อมทากายให้มีผิวงามและเครื่องประดับ ๑ เว้นจากนั่งนอนบนเตียงตั้งมี เท้าสูงกว่าประมาณ และเบาะพูกภายในมีนุ่มสำลีและเครื่องวิจิตรด้วยเครื่องทองเงิน ๑ เรียกว่า อุโบสถศีล เป็นศีลพิเศษอันอุบาสกอุบาสิกา จะพึงเข้าอยู่ในการเป็นครั้ง คราว คือ วันที่ ๑๔ ค่ำหรือ ๑๕ ค่ำ และวัน ๘ ค่ำ เพื่อประโยชน์แก่การสงัดกายและ จิตเป็นครั้งคราว

อนึ่ง กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการที่เรียกว่า อาคาริยะวินัย ข้อปฏิบัติเครื่อง ฝึกกายวาจาใจของคฤหัสถ์ ก็เป็นข้อปฏิบัติของอุบาสกอุบาสิกาด้วย กุศลกรรมบถ นั้นจัดตามทวารเป็น ๓ คือ กายกรรม ๑ วจีกรรม ๑ มโนกรรม ๑ กายกรรม ๓ อย่างคือ เว้นจากฆ่าสัตว์ ๑ เว้นจากลักทรัพย์ ๑ เว้นจากประพฤตินิन्दในกาม ๑

วิธีการ ๔ อย่างคือ เว้นจากกล่าวคำเท็จ กล่าวแต่คำแท้จริง ๑ เว้นจากกล่าวคำ
ส่อเสียดยุยงผู้อื่นให้แตกร้างกัน กล่าวแต่คำที่ชักนำผู้อื่นให้พร้อมเพรียงด้วยกัน ๑
เว้นจากกล่าวคำหยาบ กล่าวแต่คำไพเราะ ๑ เว้นจากกล่าวคำเพ้อเจ้อ กล่าวแต่คำ
ไพเราะ ๑ มโนกรรม ๓ อย่างคือ ไม่เพ่งคิดอยากได้ของผู้อื่น ด้วยจิตโลภจะเอาเปล่า
ไม่คิดที่จะแลกเปลี่ยนซื้อขายใหม่ ๑ ไม่พยาบาทคิดผูกเวร แข่งสัตว์ที่ตนเคืองแค้นให้
ฉิบหายล้มตาย มีจิตเมตตากรุณา คิดจะให้หมู่มสัตว์ ที่เป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตาย
ด้วยกันให้พ้นจากทุกข์มีสุขถ้วนหน้า ๑ มีความเห็นชอบถูกต้องตามครรลองครองธรรมที่
แท้จริง เป็นต้นว่า เห็นว่าทานที่บุคคลบริจาคแล้ว คือสิ่งที่บุคคลรักษาดีแล้ว ภาวนาที่
บุคคลหมั่นอบรมดีแล้ว มีผลานิสงส์และเห็นว่าความปฏิบัติบำรุงบิดามารดาเป็น
ความดีความชอบ ๑ ข้อปฏิบัติ ๑๐ ประการนี้ ชื่อว่ากุศลกรรมบถ เพราะเป็นทางที่
จะให้ผู้ปฏิบัติดำเนินถึงสุขในปัจจุบันและภายหน้า

สาธุชนผู้รักษาอุโบสถ มากำหนดบรจเวลาให้เต็มพร้อมด้วยนานาวิธีกุศล
คือฟังเทศนาบ้าง สันทนาธรรมสากัจฉาบ้าง สวดมนต์บ้าง ภาวนาบ้าง ตามแนวที่
ได้แนะนำมา เชื่อว่าทำวันคืนของตนให้มีความมากมาย สมกับที่หลีกเลี่ยงพ้นหาสันติ
สุขในทางธรรม และสมกับที่ต้องลงทุนสละละเคสสถาน ยอมเสียเวลาการงานทาง
โลก ไม่ขาดทุนเสียเวลาเปล่า

อุโบสถ ๓ อย่าง

ผู้รักษาอุโบสถนั้น ถึงแม้อุโบสถมีองค์ ๘ เท่ากัน ต่างคนก็ต่างตั้งวิรัต
เจตนาสมาทานเหมือนกัน แต่อาจได้รับผลยิ่งหย่อนกว่ากันด้วย สามารถแห่งอาการ
รักษาปฏิบัติยิ่งหย่อนต่างกันด้วยเหตุนี้ ท่านจึงจัดอุโบสถไว้ ๓ ประเภทคือ นิคัณฐ
อุโบสถ ๑ โคपालอุโบสถ ๑ อริยอุโบสถ ๑ ดังจะอธิบายต่อไปนี้

๑.นิคัณฐอุโบสถ นี้หมายถึง อุโบสถของคนภายนอกพระพุทธศาสนา ซึ่ง
มีลัทธินิยม ตั้งวิรัตเจตนาโดยมีเขตจำกัด คืองดเว้นไม่ประพฤติกิเลสสิกขาบทเฉพาะ
ในบุคคลบางพวก บางหมู่ บางทิศ บางทาง เช่นสมาทานศีลแล้ว ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลัก

ทรัพย์ เป็นต้น ของคนหมู่นี้และทิศนั้น แต่ของคนหมู่นี้อยู่ที่ศนี้ไม่ดเว้น หรือดเว้นเฉพาะที่เป็นญาติมิตรและคนรักใคร่ชอบใจ นอกนั้นไม่ดเว้น การดเว้นเช่นนี้ก็มิคุณอยู่ เพราะนับว่ายังดีกว่าผู้ไม่ดเว้นเสียเลย แต่เป็นไปในทางที่แคบ เป็นความปฏิบัติที่เห็นแต่ตัวและพวกของตัว จึงนับว่ามีคุณน้อยกว่า อุโบสถอีกสองอย่าง

๒. โคपालอุโบสถ นี้เป็นอุโบสถในพระพุทธศาสนา คืออุโบสถอันประกอบด้วยองค์ ๘ ประการนั่นเอง แต่อาการของผู้รักษาปฏิบัติเหมือนอาการของคนเลี้ยงโค คนเลี้ยงโคเพราะเห็นแก่ค่าจ้าง ถึงจะเลี้ยงโคเป็นอย่างดี จนมีความชอบก็มีสิทธิเพียงได้ค่าจ้างเป็นส่วนรางวัลเพิ่มเติม แต่ไม่มีโอกาสได้มีสิทธิเป็นเจ้าของแห่งโคนม ไม่มีส่วนได้ดีมีรสแห่งนมโค ฉนั้นใด อันผู้รักษาอุโบสถนี้ก็เหมือนกัน เมื่อสมาทานอุโบสถแล้วไม่ใส่ใจในการบุญกุศล มีการพึงธรรมเทศนา เป็นต้นดังกล่าวแล้ว ที่ทำได้เป็นอย่างดีก็เพียงตนระวังรักษาของคอุโบสถไว้ไม่ให้ขาด มุ่งแต่ให้ได้รับความนิยมนสรรเสริญเป็นเบื้องหน้า ยังวันคืนให้ล่วงไปด้วยการพูดติรัจฉานกถา คือพูดถึงเรื่องบ้านเรือน สวน ไร่ นา บ้างก็นินทาถูก บ้างก็สรรเสริญหลาน พูดถึงการซื้อขายแพง เป็นต้น ในที่สุดก็ไม่มีโอกาสได้ดีมีรสของศีลธรรม ได้ประโยชน์เพียงเก็บกาย วาจา ไม่ให้ประพฤติทุจริตชั่ววันหนึ่งคืนหนึ่ง กับรับความยกย่องสรรเสริญว่าเป็นคนเข้าวัดจำศีลเท่านั้น แต่ก็ยังจัดว่าดีกว่านิคณัฐอุโบสถ เพราะไม่จำกัดเขตและบุคคล เป็นทางให้เกิดผลกว้างฉะนี้

๓. อริยอุโบสถ นี้จัดเป็นอุโบสถชั้นเยี่ยม ชั้นประเสริฐ คือผู้ปฏิบัติตั้งอกตั้งใจรักษาด้วยดี นอกจากคอยระวังกาย วาจา ไม่ให้ประพฤติกว้างองค์ศีลนั้นๆ แล้วก็อุตสาห์พยายามพึงธรรมเทศนาบำรุงสติปัญญาเสริมศรัทธาปะสาทะ พุทธธรรม สากัจฉาถ่ายความรู้เก่า รับเอาความรู้ใหม่ สวดมนต์บำรุงจิตใจให้ผ่องใส และเจริญวิปัสสนาภาวนาดังที่กล่าวแล้วและจะกล่าวต่อไป ทั้งตั้งใจละปฏิโพธิกังวลในเรื่องและการงาน อันเป็นข้าศึกแก่อุโบสถให้เด็ดขาด แม้อุปสรรคเกิดขึ้น ก็ไม่ยอมสละละองค์อุโบสถและทอดทิ้ง การกุศลที่ตนบำเพ็ญอยู่ในวันอุโบสถนั้น พึงเห็นตัวอย่างดัง

พระนางวิสาขามหาอุบาสิกาครั้งพุทธกาล ซึ่งปรากฏว่า ในวันที่พระนางวิสาขารักษาอุโบสถและฟังธรรมอยู่ที่วัด เกิดมีพวกรักรวมใจลอบชุกอุโมงเข้าไปภายในคฤหาสน์ของท่าน เพื่อปล้นทรัพย์ นางทาสีสาวใช้ได้เห็นเหตุการณ์นั้นแล้ว รีบไปร้องเรียนให้พระนางวิสาขาทราบ พระนางวิสาขาทนที่จะสะดุ้งเสียใจ กลับขับไล่นางสาวใช้นั้นให้กลับไปเสียถึง ๓ ครั้ง พร้อมสั่งว่า เมื่อมันต้องการอะไร ก็จงขนเอาไปให้พอใจเถิด และเธอย่างกลับมารบกวนฉันอีก ฉันจะฟังธรรมรักษาศีล ในที่สุดปรากฏว่าพวกรักรวมใจเหล่านั้น เพราะได้ยินคำพระนางวิสาขากล่าวกับสาวใช้ ก็เลยกลับใจด้วยความเลื่อมใสในน้ำใจอันเด็ดเดียงนั้น เลยไม่เอาอะไรแม้เพียงสิ่งเดียว ชวนกันกลับหมด นับว่าเป็นตัวอย่างในอริยอุโบสถนี้

สาธุชนผู้รักษาอุโบสถ ฟังอุตสาห์พยายามปฏิบัติรักษาอุโบสถของตนให้ละเอียดปราณีตขึ้นโดยลำดับ แม้ขั้นต้นหากจะทำได้เพียงเป็นโคบาลอุโบสถก็นับว่ายังดีกว่าไม่รักษา ต่อไปก็ค่อยอุตสาห์พยายามให้ดำเนินเข้าขั้นอริยอุโบสถ ก็จักได้ดื่มรสอันเยือกเย็น อยู่เป็นสุขตลอดกาลนาน

อานิสงส์แห่งการรักษาอุโบสถ

อันผู้รักษาอุโบสถศีลนั้น ย่อมได้อานิสงส์ทั้งชาติหน้าชาติหน้าโดยอนุรูปแก้ความปฏิบัติของตน ดังพระพุทธรูปที่ตรัสไว้ในตอนท้ายแห่งอุโบสถสูตรว่า คุณก่อนภิกษุทั้งหลายอุโบสถประกอบด้วยองค์ ๘ ที่อริยสาวกเข้าอาศัยอยู่แล้ว เป็นคุณมีผลใหญ่และอานิสงส์ใหญ่มีความรุ่งเรืองแผ่ไพศาลมากดังนี้ จะยกคุณประโยชน์แห่งการรักษาอุโบสถมาชี้ให้เห็นพอเป็นเครื่องบำรุงศรัทธาปสาทะดังต่อไปนี้

๑.ตามธรรมดาคนเรา วันปกติย่อมใช้กายวาจาใจให้สาละวณหมกมุ่นอยู่ในการทำงานบ้านนาประการ การงานบางอย่างก็สะดวกบางอย่างก็ติดขัด ที่ติดขัดก็เป็นต้นตอก่อให้เกิดกายวาจาใจเศร้าหมอง เพราะต้องการให้สิ่งนั้นสำเร็จผลดังประสงค์

เมื่อนานวัน นานเดือน นานปี กาย วาจา ใจ ก็หม่นหมองเป็นมลทินขึ้นโดยลำดับ จนถึงกับไม่สามารถชำระล้างให้สะอาดได้ก็มี เมื่อสาธุชนถือโอกาสเข้ารักษาอุโบสถศีล ก็นับว่าเป็นอุบายชำระมลทินนั้น เพราะได้ปลดเปลื้องภาระงานทางบ้านออกจาก กาย วาจา ใจ เป็นการปล่อยวางภาระของกาย วาจา ใจ ให้ได้พักผ่อนเสียครั้งหนึ่ง

๒. การพักภาระงานทางบ้านแล้วไปหาอุบายควบคุมกาย วาจา ใจ ให้อยู่ใน กรอบศีลธรรมนับว่าเป็นอุบายให้คฤหัสถ์ชนมีโอกาสได้ชำระกาย วาจา ใจ ของตนเสีย ครั้งหนึ่ง คือ ๖ วัน ๗ วันได้ชำระกันครั้งหนึ่ง ถึงจะไม่สะอาดจนพองก็เป็นทางไม่ให้ หม่นหมองทวีขึ้นมาก การรักษาอุโบสถนั้น โดยความมุ่งหมายก็เพื่อเป็นอุบายชำระ กาย วาจา ใจ ดังกล่าวมานี้อีกประการหนึ่ง

๓. วันปกติที่ไม่รักษาอุโบสถ กาย วาจา ใจ ต้องเป็นทาสกรรมกรของตน และคนอื่นสัตว์อื่นอีกมากมาย บางครั้งต้องเป็นทาสของลูกๆ หลานๆ บางที่ต้องเป็น ทาสของวัวควายและเปิดไถ่ ต้องยอมตนลงให้คนและสัตว์เหล่านี้ใช้เกือบจะไม่มีเวลา แสนที่จะเหนื่อย แสนที่จะลำบาก แม้จะได้ค่าจ้างคือทรัพย์และความยินดีเป็นค่าแรง ก็เพียงนิดหน่อยและให้คุณชั่วเวลาเพียงชาติเดียว ส่วนวันรักษาอุโบสถนับว่าเป็น โอกาสให้กับบุคคลพ้นจากความเป็นทาสเช่นนั้น แล้วเขามอบกาย วาจา ใจ เป็นทาส ของพระรัตนตรัย ซึ่งนับว่าเป็นทาสที่มีเกียรติ และได้รับค่าแรงงานอันมีเกียรติด้วย กล่าวคือได้ความบริสุทธิ์ผุดผ่องของกาย วาจา ใจ และความเยือกเย็นเป็นสุขทั้งภพนี้ และภพหน้าเป็นค่าแรงงาน

๔. การเข้ารักษาอุโบสถนับว่าเป็นการเข้าถือบวชของคฤหัสถ์เพราะเป็น อุบายเว้นจากบาป และอบรมกาย วาจา ใจ ให้สุขเกิดรสหวาน ซึ่งเป็นผลที่ต้องการ ทั้งทางคดีโลก คดีธรรม จริงอย่างนั้น น้ำใจอหิงสา อ้นทำอบรมบ่มให้สุขแล้ว ย่อมเกิดรสหวาน คือน่ารัก น่าเคารพ น่าคบค้าสมาคมด้วยความสนิทสนม กาย วาจา และใจ อ้นศีลอบรมบ่มให้สุขแล้วย่อมเกิดรสหวาน กล่าวคือกิริยาทางกาย หวาน ตาน่าดูน่าชม คำพูดทางวาจาก็หวานหู ฟังไม่รู้เบื่อ

๕. ตามที่กล่าวมาแล้ว ๔ ประการนี้เป็นอนิสงส์ จะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง ในชาตินี้ ส่วนอนิสงส์ในชาติหน้านั้น แม้ถึงจะยังไม่มีผู้รับรองยืนยันเพราะทุกๆ คน ยังไม่ตาย หรือเคยตายมาแล้วก็เป็นการเหลือวิสัย ที่จะจดจำนำมาเป็นพยานได้ แต่ก็พอมีแนวทางที่จะคาดคะเนหรือสันนิษฐานลงด้วยเหตุผลว่า กาย วาจา ใจ ที่บริสุทธิ์สะอาดด้วยอำนาจศีลธรรมที่ได้ปฏิบัติไว้ในชาตินี้แน่และๆ จะเป็นพืชพันธุ์ เป็นเครื่องรับประกันให้เกิดผลคู่ควรกันในชาติหน้า สมด้วยพระคาถาพุทธภาษิตว่า

**โยธมฺมจารี กายเณ วาจา ย อุตฺเตตฺสา อิทฺทวณฺโณ ปสฺสฺสนฺติ เปจฺจ
สคฺเค ปโมทติ**

ผู้ใดประพฤติเป็นธรรมด้วยกาย วาจา และใจ ในชาตินี้ เขาย่อมได้รับการ สรรเสริญ ครั้นละโลกนี้ไปเขาย่อมบันเทิงเบิกบานในโลกสวรรค์ดังนี้.